

б. Черных П. Я. Историческая грамматика русского языка: краткий очерк: пособие для педагогических и учительских институтов. Москва: Учпедгиз. 1952. 312 с.

**Про особливості навчання писемного мовлення
в транслінгвальному аспекті**

Архипенко Л.М.,

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

м. Харків, Україна

e-mail: liudm.arkh@gmail.com

Навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі в умовах глобалізованого світу вимагає пошуку нових наукових підходів, які забезпечили б підвищення ефективності цього процесу й зростання рівня іншомовної комунікативної компетенції, сформованої у студентів. Один з можливих підходів, які враховують, з одного боку, складність змісту іншомовного професійного дискурсу, яким повинні оволодіти іноземні студенти, а, з іншого боку, недостатньо високий рівень володіння іноземною мовою є транслінгвальний метод.

Концепція транслінгвальності виникла в лінгвістиці й лінгводидактиці в кінці 90-х років ХХ ст. Одним з її перших авторів була професор Вівіан Замель. Галузі застосування транслінгвальності досліджені в роботі З.Г. Прошин [2; 161-162]. Транслінгвальний підхід в дослідженні мови й лінгводидактиці акцентує увагу не на мові як системі, а на мові як практиці, тобто на мовленні[3]. Інакше, транслінгвальність – це використання всього комунікативного репертуару мовця, у результаті чого мови й культури поступово переплітаються, певним чином допомагаючи, а іноді заважаючи (звідси уявлення про трансференцію й інтерференцію). Про використання транслінгвальності багато пишуть Офелія Гарсія [3] і Суреш Канагараджа [3]. О. Гарсія пропонує в білінгвальних школах постійно проводити зіставлення мов, складників мовлення учнів, здійснювати перемикання з однієї мови на іншу (хоча вона зазначає й про відмінності між перемиканням кодів і

транслінгвізмом), більше читати письменників-білінгвів, використовувати білінгвізм творчо в писемній практиці тощо.

На нашу думку, такий підхід є доцільним у методиці викладання української мови як іноземної під час занять, спрямованих на розвиток навичок писемного мовлення. Транслінгвальний аспект пов'язаний з використанням мовних одиниць, реалій рідної мови й рідної культури в заданому контексті засобами української мови (як іноземної), яка належить іншомовній культурі. Така взаємодія культур є більш наочною при написанні іноземними студентами есе. Навчання цьому творчому виду писемного мовлення передбачено на першому сертифікаційному рівні, хоча підготовка до нього здійснюється поетапно на елементарному й базовому рівнях. Після вибору теми есе, підготовки, написання есе, складання презентації до есе передбачено його захист перед одногрупниками й викладачем. Публічний захист свого есе дає можливість іноземним студентам продемонструвати не тільки дослідницьку та творчу діяльність, але й рівень володіння українською мовою. Цілком зрозуміло, що написати есе іноземцю, слухачу підготовчого факультету чи першокурснику, важко. Для цього необхідно мати навички писемного мовлення й творчі здібності. Але якщо есе є не спонтанним бажанням викладача, а до його написання веде тривала й копітка робота навчання творчої письмової мови, то й успіх буде очевидним. Зважаючи на власну практики викладання української мови як іноземної, ми рекомендуємо наступну систему підготовки до написання есе.

Навчальними посібниками передбачено різні завдань на розвиток комунікативної компетенції, наприклад, наводяться прислів'я відповідно до граматичної теми уроку, а студентам необхідно пояснити, як вони їх розуміють. Метою таких завдань є розвиток навичок усного монологічного мовлення в студентів-іноземців. Після того, як цей вид роботи слухачі засвоять, завдання ускладнюються. Наприклад, пропонуються такі: напишіть, як ви розумієте фразу або вираз. Наступний етап передбачає написання відповіді за

планом: вступ, основна частина, висновок. Те, що студенти робили раніше, є основною частиною майбутнього есе. У вступі необхідно погодитися з фразою, тобто після повторення фрази й вказівки на її автора, якщо такий є, має бути фраза: «Я погоджуюсь зі словами ...». Висновок може складатися з одного речення – висновок з теми.

Напевно, у багатьох може виникнути питання: чому обрано саме есе? Слово есе запозичене в українську мову з французької *essai* й перекладається як «спроба, проба, нарис», історично походить від латинського слова *exagium*, яке позначає «зважування». ВТССУМ подає таке визначення слова есе «Наукові, критичні та інші нариси, які відзначаються вишуканістю форми» [1;356]. Таким чином, творче есе – невелика за обсягом письмова робота, в якій автор висловлює свій погляд або передає свої почуття з якого-небудь приводу з метою зацікавити, змусити замислитися уявного читача. Тому в есе автор не претендує на вичерпне трактування теми, він висловлює свою бачення проблеми. Отже, можна виділити дві основні функції творчого навчального есе – надати естетико-емоційний (есе-опис) або логіко-естетичний вплив (есе-роздум). Мета написання есе – розвиток навичок самостійного творчого мислення та вміння в письмовій формі викласти власні думки. Есе – жанр, що має певну структуру. Для текстів цього жанру обов'язкові назва, вступ, основна частина та висновок, які є окремими абзацами. Основна частина являє собою послідовність з трьох-чотирьох абзаців, оформлених за допомогою засобів зв'язного мовлення. Головна ідея есе виражається в тезі, яка може бути сформульована у вступі (тоді вона стає основою для сприйняття всього есе). Факультативними елементами структури можуть бути приклади з життя, ілюстративні сюжети, згадка схожих проблем або явищ. Краще наводити два аргументи на користь висловленої тези, щоб не перевантажувати виклад. Для жанру есе особливо важливо зважати на стислість і образність, при цьому необхідно враховувати наступні моменти: 1) у вступі та висновку необхідно сфокусувати увагу на проблемі; 2) виділити абзаци; 3) абзаци мають

пов'язуватись логічно для досягнення цілісності висловлювання; 4) стиль написання повинен бути емоційним, образним, художнім, бо основна мета – вплив на читача/слухача. Речення переважають короткі й різноманітні за інтонацією. Стиль есе відображає особливість особистості автора.

Перед тим, як написати аргумент до висловленої тези, студент має поставити собі питання: а) про яку подію я хочу розповісти, чим вона запам'яталося мені, чому навчила мене? б) що змусило мене до певних дій? в) чому мені подобається предмет/явище? Зрозуміло, що такі важливі моменти для написання есе не завжди в повному обсязі викладач має можливість пояснити студентам, адже навчання відбувається українською мовою, і рівень мовної підготовки й фонові знання слухачів можуть бути недостатньо високими. Якщо фонові знання слабкі, то покрокова технологія навчання написання есе обмежується послідовним виконанням завдань без коментарів. Якщо фонові знання високі, то викладач має можливість познайомити з деякими теоретичними відомостями про історію та особливості написання есе, у тому числі й різних його видів. Після написання есе передбачено конкурс письмових робіт. І тільки кращі роботи можуть бути представлені до захисту. Для захисту студенти повинні самостійно зробити презентацію. При необхідності викладач надає допомогу в її підготовці й оформленні. Труднощі можуть бути в невмінні оформити презентацію, у наявності не тільки комунікативних, але й граматичних помилок. І тільки потім відбувається захист і оцінювання есе.

Отже, написання есе та його захист спрямовані на перспективну підготовку іноземних студентів до написання й захисту курсових і дипломних робіт. Практика участі в конкурсі есе знімає психологічні труднощі й мотивує до комунікації на вільну чи запропоновану тему.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: Перун, 2005. – VIII, 1728 с.
2. Прошина З.Г. Транслінгвізм и его прикладное значение // Вестник российского университета дружбы народов. Серия: Вопросы образования: языки и специальность. – 2017. – Т. 17. – № 2. – С. 155–170.

3. Garcia O., Wei L. Translanguaging. – New York: Palgrave Macmillan, 2014.
4. Canagarajah S. Translingual Practice: Global Englishes and Cosmopolitan Relations. – London, New York: Routledge, 2013. – 224 p.

Features of the method of teaching writing as a form of communication for foreign students studying Russian

Ahmedova A. K.

*Department of Language and general education of foreigners
of the Faculty of Pre-university Education of the al-Farabi Kazakh National University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: aak_08@mail.ru*

The article describes the problems of teaching written communication to foreign students studying Russian, provides recommendations and exercises.

In the modern world, writing skills have acquired the status of the most professionally significant. The development of computer communication, the increase in the volume and pace of information exchange allowed written communication to take an important place. Written transmission of information largely coincides with oral statements, but, at the same time, has its own characteristics. When writing, foreign students who study Russian should follow the scheme proposed by the Russian literary critic Yu. Lotman: motive, goal, subject, addressee. Written competence and written communication are the main components of writing. Writing is a two – way process of reading – writing and writing – reading. At the same time, writing and speaking are the most interdependent types of speech activity. The writing person uses language tools to express thoughts that arise in the form of internal speech. There is a transition from a word spoken aloud or to itself, to the spelling of this word. An oral statement conveys information. Written utterance is a distant form of communication. The written text can be more logical, accurate, and consistent. When writing text material, a more careful selection of lexical and grammatical means takes place. A letter allows the person writing it to change the content, add or reduce information. Written communication allows the author to return to what was written for the purpose of verification and correction.